

Memorandwm Esboniadol ar gyfer Rheoliadau Gofal a Chymorth (Gosod Ffioedd) (Cymru) (Diwygio) 2024

Lluniwyd y Memorandwm Esboniadol hwn gan y Grŵp Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol ac fe'i gosodir gerbron Senedd Cymru ar y cyd â'r is-ddeddfwriaeth uchod ac yn unol â Rheol Sefydlog 27.1.

Datganiad y Gweinidog

Yn fy marn i, mae'r Memorandwm Esboniadol hwn yn rhoi darlun teg a rhesymol o effaith ddisgwyliedig Rheoliadau Gofal a Chymorth (Gosod Ffioedd) (Cymru) (Diwygio) 2024 mewn perthynas â gosod ffioedd am ofal a chymorth cymdeithasol o dan Ran 4 a Rhan 5 o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014. Rwyf wedi fy modloni bod y manteision yn cyfiawnhau'r costau tebygol.

Julie Morgan AS

Y Dirprwy Weinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol

11 Mawrth 2024

RHAN 1 - TROSOLWG

1. Disgrifiad

Mae Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 (y "Ddeddf") yn dwyn ynghyd ddyletswyddau a swyddogaethau awdurdodau lleol mewn perthynas â gwella llesiant pobl sydd angen gofal a chymorth, a gofalmwyr sydd angen cymorth. Mae'r Ddeddf yn darparu'r sylfaen, ynghyd â rheoliadau a chodau ymarfer a wneir oddi tani, ar gyfer fframwaith statudol ar gyfer darparu gofal cymdeithasol yng Nghymru i gefnogi pobl o bob oed fel rhan o deuluoedd a chymunedau.

O dan y Ddeddf mae gan awdurdodau lleol ddisgresiwn i osod ffioedd am y gofal a'r cymorth y maent yn eu darparu neu'n eu trefnu i berson, neu'r cymorth y maent yn ei ddarparu neu'n ei drefnu i ofalwr. Mae ganddynt hefyd ddisgresiwn i osod cyfraniad neu ad-daliad ar gyfer taliadau uniongyrchol y maent yn eu darparu i berson i'w alluogi i drefnu ei ofal a'i gymorth ei hun. Mae hyn yn gymwys i ofal a chymorth yng nghartref y person, yn y gymuned, neu mewn gofal preswyl. Os yw awdurdod yn dymuno arfer y disgresiwn hwn i osod ffi, cyfraniad neu ad-daliad, mae rheoliadau a wnaed o dan y Ddeddf yn rheoli'r trefniadau sy'n gymwys i hyn.

Mae Rheoliadau Gofal a Chymorth (Gosod Ffioedd) (Cymru) 2015 "y Rheoliadau Gosod Ffioedd" yn llywodraethu awdurdodau lleol o ran defnyddio eu disgresiwn i osod ffi, cyfraniad, neu ad-daliad o dan Ran 4 (diwallu anghenion) a Rhan 5 (gosod ffioedd ac asesiad ariannol) o'r Ddeddf. Daeth y rhain i rym ar 6 Ebrill 2016.

Ers hynny, cytunwyd ar nifer o newidiadau polisi a oedd yn golygu bod gofyn diwygio'r Rheoliadau Gosod Ffioedd. Y rheoliadau diwygio sy'n rhoi effaith i'r newidiadau hynny yw: Rheoliadau Gofal a Chymorth (Dewis o Lety, Gosod Ffioedd ac Asesiad Ariannol) (Diwygio) (Cymru) 2017 a ddaeth i rym ar 10 Ebrill 2017; Rheoliadau Gofal a Chymorth (Gosod Ffioedd) (Cymru) (Diwygio) 2018 a ddaeth i rym ar 9 Ebrill 2018; Rheoliadau Gofal a Chymorth (Gosod Ffioedd) (Cymru) (Diwygiadau Amrywiol) 2019 a ddaeth i rym ar 8 Ebrill 2019; Rheoliadau Gofal a Chymorth (Gosod Ffioedd) (Cymru) a Rheolau Cofrestru Tir (Diwygiadau Amrywiol) 2020 a ddaeth i rym ar 6 Ebrill 2020; Rheoliadau Gofal a Chymorth (Gosod Ffioedd) (Cymru) (Diwygio) 2021 a ddaeth i rym ar 12 Ebrill 2021, Rheoliadau Gofal a Chymorth (Gosod Ffioedd) ac (Asesiad Ariannol) (Cymru) (Diwygiadau Amrywiol) 2022 a ddaeth i rym ar 11 Ebrill 2022 a Rheoliadau Gofal a Chymorth (Gosod Ffioedd) ac (Asesiad Ariannol) (Cymru) (Diwygiadau Amrywiol) 2023 a ddaeth i rym ar 10 Ebrill 2023.

Mae'r rheoliadau y mae'r Memorandwm Esboniadol hwn yn ymwneud â hwy yn ofynnol er mwyn diweddarau'r Rheoliadau Gosod Ffioedd i adlewyrchu codiad yn y swm o arian sy'n gymwys i bobl sy'n cael gofal a chymorth cymdeithasol preswyl.

2. Materion o ddiddordeb arbennig i'r Pwyllgor Deddfwriaeth, Cyfiawnder a'r Cyfansoddiad

Dim.

3. Y cefndir deddfwriaethol

Mae'r pwerau sy'n galluogi gwneud rheoliadau mewn perthynas â gosod cyfraniad neu ad-daliad am daliadau uniongyrchol wedi eu cynnwys yn Rhan 4 (adrannau 50, 52 a 53(3)) o'r Ddeddf. Mae pwerau sy'n galluogi Gosod Ffioedd am ofal a chymorth, a chymorth i ofalwr, wedi eu cynnwys yn Rhan 5 (adran 61) o'r Ddeddf.

Mae'r rheoliadau diwygio hyn yn ddarostyngedig i'r weithdrefn negyddol. Byddant yn dod i rym ar 8 Ebrill 2024.

4. Diben y ddeddfwriaeth a'r effaith y bwriedir iddi ei chael

Diben cyffredinol y rheoliadau diwygio yw gwneud newid i'r rheoliadau presennol o ganlyniad i benderfyniad polisi i gymhwyso codiad i'r isafswm incwm wrth osod ffioedd am ofal preswyl. Mae'r rheoliadau presennol hyn yn llywodraethu dyfarniad awdurdodau lleol ynghylch y ffi a osodir am ddarparu neu drefnu gofal a chymorth, neu gymorth i ofalwr, pan fônt yn defnyddio eu disgrisiwn i osod ffi. Maent hefyd yn llywodraethu dyfarniad awdurdodau ynghylch cyfraniad neu ad-daliad i berson sy'n derbyn taliadau uniongyrchol i sicrhau ei ofal a'i gymorth ei hun, neu i ofalwr sy'n sicrhau ei gymorth ei hun, pan fo awdurdodau yn defnyddio'u disgrisiwn i osod y rhain.

Mae'r rheoliadau diwygio yn gwneud newid i'r canlynol:

Rheoliadau Gofal a Chymorth (Gosod Ffioedd) (Cymru) 2015

Mae Rheoliad 2(a) a (b) o'r rheoliadau diwygio yn diwygio'r Rheoliadau Gosod Ffioedd fel a ganlyn:

- **Cynyddu**, o £39.50 yr wythnos i £43.90 yr wythnos, lefel yr isafswm incwm a gymhwysir wrth osod ffi am ofal preswyl, neu wrth osod cyfraniad neu ad-daliad am daliadau uniongyrchol i sicrhau gofal preswyl. Gwneir hynny drwy ddiwygio rheoliadau 13 a 28 o'r Rheoliadau Gosod Ffioedd. Yr isafswm incwm yw'r swm o arian y mae pobl sydd mewn gofal preswyl, ac sy'n cael cymorth ariannol gan eu hawdurdod lleol, yn gallu ei gadw o'u hincwm wythnosol i'w wario ar eitemau personol yn ôl eu dewis. Caiff y swm ei adolygu'n flynyddol yng ngoleuni'r codiadau wythnosol a gymhwysir i bensiynau a budd-daliadau lles gwladol y DU.

5. Ymgynghori

Nid oes angen ymgynghori ar ddiwygio'r Rheoliadau Gosod Ffioedd. Cynhaliwyd ymgynghoriad 5 wythnos ar egwyddor y newidiadau sy'n cael eu gwneud gan y rheoliadau diwygio i'r Rheoliadau Gosod Ffioedd rhwng 21 Rhagfyr 2016 a 25 Ionawr 2017. Cafwyd ymatebion gan amrywiaeth o randdeiliaid, gan gynnwys unigolion, grwpiau cynrychioliadol, awdurdodau lleol a sefydliadau proffesiynol. Ar y cyfan, roedd yr ymatebion yn gefnogol, ac ni nodwyd unrhyw bryderon penodol mewn perthynas â'r mater polisi hwn. Nid yw'r newidiadau yn adlewyrchu newid ym mholisi Llywodraeth Cymru; eu diben yn hytrach yw diweddarau rheoliadau i adlewyrchu'r codiadau a gymhwysir i bensiynau a budd-daliadau gwladol. Gan hynny, nid oes angen ymgynghoriad o'r fath yn flynyddol.

RHAN 2 - ASESIAD EFFAITH RHEOLEIDDIOL

Cyflwyniad

Mae'r newidiadau a gyflwynir gan y rheoliadau diwygio yn cael eu hystyried yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol hwn. Bydd cyflwyno'r newid hwn yn sicrhau bod y Rheoliadau Gosod Ffioedd yn gweithredu yn unol â bwriad y polisi.

Opsiynau a Manteision

Mae'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol hwn yn ystyried dau opsiwn mewn perthynas â gwneud y newidiadau hyn:

- Opsiwn 1 – “gwneud dim” a pheidio â gwneud y rheoliadau diwygio;
- Opsiwn 2 – “gwneud y rheoliadau diwygio” i gyflwyno newidiadau i'r Rheoliadau Gosod Ffioedd mewn perthynas â chodi ffi am ofal a chymorth. Dyma'r opsiwn a ffeirir.

ISAFSWM INCWM

Pan fo person mewn gofal preswyl, ac yn cael cymorth ariannol gan ei awdurdod lleol tuag at gost ei ofal, mae'n ofynnol iddo gyfrannu'r rhan fwyaf o'i incwm wythnosol tuag at y gost hon. Fodd bynnag, o dan y Rheoliadau Gosod Ffioedd, rhaid i berson allu cadw swm o'i incwm i'w wario ar eitemau personol fel y mynna. Gelwir hyn yn isafswm incwm. Caiff lefel yr isafswm incwm ei hadolygu'n flynyddol i ystyried codiadau blynyddol i daliadau pensiwn y wladwriaeth y DU a budd-daliadau lles, sy'n sail i incwm wythnosol preswylwyr cartrefi gofal. Gan ystyried y codiadau hyn, mae Gweinidogion yn cynnig cynyddu'r isafswm incwm o 8 Ebrill 2024 ymlaen o'i lefel bresennol, sef £39.50 yr wythnos, i £43.90 yr wythnos. Bydd hyn yn caniatáu i breswylwyr gadw swm ychydig yn uwch o'u hincwm i'w wario fel y mynnant ar eitemau personol.

Opsiwn 1 – gwneud dim

Mae'r opsiwn hwn yn cynnal lefel yr isafswm incwm ar £39.50 yr wythnos. O ganlyniad, bydd yr holl gynnydd yn incwm wythnosol preswyllydd o fis Ebrill 2024 ymlaen, o ganlyniad i'r codiad yn ei daliadau pensiwn y wladwriaeth a'i fudd-daliadau lles, o fudd i'w awdurdod lleol ar ffurf incwm ffioedd i dalu tuag at ei ofal.

- **Costau**

Nid oes unrhyw oblygiadau cost newydd i lywodraeth leol o dan opsiwn hwn. Yn hytrach, byddai awdurdodau yn cael hyd at tua £11.2 miliwn y flwyddyn mewn cyfraniadau uwch gan y 16,144 o breswylwyr cartrefi gofal dros oedran pensiwn y wladwriaeth fel y cofnodwyd mewn data a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru ym mis Hydref 2019 (nid oes data o'r fath wedi eu casglu ers hynny). Byddai hyn o ganlyniad i'r incwm uwch a fyddai gan breswylwyr yn sgil y codiadau yn swm (£13.33 yr wythnos) pensiwn sylfaenol y wladwriaeth yn unig. Ni fyddai preswylwyr yn y sefyllfa hon yn cadw unrhyw faint o'r codiad a gymhwysir.

- **Manteision**

Ni fyddai preswylwyr cartrefi gofal sy'n cael cymorth gan eu hawdurdod lleol yn gallu cadw unrhyw faint o'r codiad a gymhwysir i'w pensiwn y wladwriaeth ac ni fyddai'r rhai y cymhwysir codiadau i unrhyw fudd-dal lles y maent yn ei gael yn gweld budd ychwaith.

Yn hytrach, byddai'r arian hwn yn cynyddu cyfraniadau wythnosol preswylwyr i awdurdodau lleol am gost eu gofal, i fod o fudd i'r ffrwd incwm y mae awdurdodau yn ei chael gan breswylwyr cartrefi gofal a gefnogir.

Opsiwn 2 – gwneud y rheoliadau diwygio

O dan yr opsiwn hwn, byddai'r rheoliadau diwygio yn cael eu gwneud i gynyddu'r isafswm incwm o'i lefel bresennol, sef £39.50 yr wythnos i £43.90 yr wythnos. Byddai hyn yn caniatáu i breswylwyr a gefnogir gan awdurdodau lleol gadw tua thraean o'r codiad y maent yn ei gael i'w wario ar eitemau personol fel y mynnant.

- Costau

O ran arfarnu economaidd, mae'r newid arfaethedig yn arwain at drosglwyddiad o awdurdodau lleol i'r unigolion perthnasol. Effaith uniongyrchol net y trosglwyddiad hwn yw £sero bob blwyddyn.

O dan yr opsiwn hwn, bydd y cynnydd mewn incwm ffioedd y mae awdurdodau lleol yn ei dderbyn oddeutu £3.7 miliwn y flwyddyn yn is nag yn y llinell sylfaen (£7.5 miliwn y flwyddyn o'i gymharu â £11.2 miliwn y flwyddyn). Byddai hyn oherwydd bod preswylwyr a gynorthwyr gan awdurdod lleol yn cadw swm cyfatebol o'r codiadau ym mhensiwn y wladwriaeth. Er y bydd y swm yn is na'r llinell sylfaen, bydd awdurdodau lleol yn dal i gael incwm ffioedd gofal preswyl ychwanegol o ganlyniad i'r codiadau ym mhensiwn y wladwriaeth a thaliadau lles eraill o fis Ebrill 2024. Bydd yr incwm ychwanegol hwn yn helpu i gefnogi darpariaeth gwasanaethau cyhoeddus.

- Manteision

Yn yr opsiwn hwn, bydd preswylwyr a gefnogir gan awdurdod lleol yn elwa o gyfran o'r codiad i'w pensiwn gwladol o fis Ebrill 2024. Byddai preswylwyr yn y sefyllfa hon yn gallu cadw £4.40 yr wythnos o'r codiad hwn i'w wario ar eitemau personol. Byddai cynnydd yn yr isafswm incwm yn lleihau effaith y cynnydd diweddar mewn costau byw ac yn sicrhau nad yw gwerth yr isafswm incwm yn cael ei erydu mewn termau real.

Casgliad

O ystyried y budd ariannol a ddaw i ran preswylwyr cartrefi gofal, gan, ar yr un pryd, alluogi awdurdodau lleol i gael cynnydd mewn refeniw i'w ddefnyddio tuag at y gofal a'r cymorth y maent yn eu darparu neu'n eu comisiynu, ac at ansawdd y gofal a'r cymorth hwnnw, argymhellir "Opsiwn 2 – gwneud y rheoliadau diwygio". O ganlyniad, bydd awdurdodau lleol yn cael cynnydd mewn incwm ffioedd gofal preswyl o tua £7.5 miliwn y flwyddyn gan breswylwyr cartrefi gofal sy'n cael cyfradd sylfaenol pensiwn y wladwriaeth yn unig. Bydd hefyd yn sicrhau y bydd preswylwyr cartrefi gofal sy'n cael pensiynau o'r fath yn gallu cadw, gyda'i gilydd, tua £3.7 miliwn y flwyddyn i'w wario fel y mynnant. Mae hyn yn cael ei ystyried yn ganlyniad teg.

Asesu'r Gystadleuaeth

Prawf Hidlo Cystadleuaeth	
Cwestiwn	Ateb:
C1: Yn y farchnad/marchnadoedd y bydd y rheoliad newydd yn effeithio arni/arnynt, a oes gan unrhyw gwmni dros 10% o gyfran y farchnad?	Nac oes
C2: Yn y farchnad/marchnadoedd y bydd y rheoliad newydd yn effeithio arni/arnynt, a oes gan unrhyw gwmni dros 20% o gyfran y farchnad?	Nac oes
C3: Yn y farchnad/marchnadoedd y bydd y rheoliadau newydd yn effeithio arni/arnynt, a oes gan y tri chwmni mwyaf gyda'i gilydd gyfran o'r farchnad sy'n fwy na 50%?	Nac oes
C4: A fyddai costau'r rheoliad yn effeithio ar rai cwmnïau yn fwy sylweddol nag eraill?	Na fyddai
C5: A yw'r rheoliad yn debygol o effeithio ar strwythur y farchnad, gan newid nifer neu faint y busnesau/sefydliadau?	Nac ydy
C6: A fyddai'r rheoliad yn arwain at gostau sefydlu busnes uwch i gyflenwyr newydd neu ddarpar gyflenwyr, sy'n gostau nad oes yn rhaid i gyflenwyr presennol eu talu?	Na fyddai
C7: A fyddai'r rheoliad yn arwain at gostau rheolaidd uwch i gyflenwyr newydd neu ddarpar gyflenwyr, sy'n gostau nad oes yn rhaid i gyflenwyr presennol eu talu?	Na fyddai
C8: A yw newid technolegol sydyn yn un o nodweddion y sector?	Nac ydy
C9: A fyddai'r rheoliad yn cyfyngu ar allu cyflenwyr i ddewis pris, ansawdd, amrywiaeth neu leoliad eu cynhyrchion?	Na fyddai

Adolygu ar ôl Gweithredu

Mae'r Ddeddf yn cynnwys darpariaethau i alluogi Gweinidogion Cymru i fonitro swyddogaethau'r Ddeddf a gyflawnir gan awdurdodau lleol a chyrff eraill. Efallai y bydd Gweinidogion Cymru yn gofyn i'r cyrff hyn adrodd ar eu dyletswyddau wrth roi'r rheoliadau diwygio hyn ar waith.

Mae Llywodraeth Cymru yn parhau i fonitro effaith y rheoliadau diwygio ar feysydd megis y Gymraeg, Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn, Pobl Hŷn a Chydraddoldeb.